

Viðmæringari:

Matur og tónleikur á sama vegamóti?

Tað er kanska torført at ímynda sær hvat matur og tónleikur hava felags - uttan sjálvandi tað, at ein góð máltíð bert verður betri við góðum tónleiki afturvið

Men hendingarnar í Føroyum innan tónleikalívið og matgerð seinastu tíðina bera tíðliga brá av, at tað rorir seg nakað í hesum báðum mentunargreinum - ella vinnugreinum um tú vilt, sum vísur, at menningin innan báðar hesar greinar hevur hevur somu kós. Felagsnevningarin í menningini er rákið burtur frá "main stream" mati og "main stream" tónleiki og og harafturat kravið um orginalitet, sum so aftur fóru við sær, at leita verður aftur í mentunararvin.

Áhugaverdir fyriestrar um "Traditionsmat"

Ein workshop um traditionsmat hevur just verið í Føroyum, har norðmenn, íslendingar og skotar umframt føroyingar vóru við. Í hesum sambandi vóru almennir fyriestrar á sjómansheiminum í Havn. Tiltakað var væl lýst av fjølmiðlunum og tá serliga føroyska buffein í Müllers pakkhúsi.

Fiskivinnuskúlin hevði fyrilestur um hagreiðing av føroyskum mati. Tey hava verið á ymskum bygðum og kanna hvussu fólk hava hageitit føroyskan mat. Ein áhugaverdur fyrilestur.

Normenn høvdu eini átta smærri innlegg um tetta til tók, sum eru í gongd í Nor-egi til tess at kortleggja og menna fornan matsið og ikki minst at fáa fólk og serliga tey ungu at taka til sín henda matsið. Ein sat eftir við tí kenslu, at norðmenn eru farnir í holt við eina ovurhonds stóra verkætlan fyri fleiri tiggjutals milliónur krónur, sum hevur til endamáls at fáa skúlaungdóm, miðnáms-útbúgvingar, fróðskaparsetur, matstøð, matidnaðin og ikki minst almenningin at venda aftur til tað "góða gamla" ella sagt á nútíðarmáli: aftur til tað upprunaliga, tað økologiska og burðardygga.

Íslendingar greiddu frá líknandi verkætlan í Íslandi, hóast hon ikki var eins stór í vavi, sum tann norska og onglendingar greiddi frá einum ES-figgjadari verkætlan, har Bergen, Bremerhaven í Týskalandi og North Humberland í Onglandi eru við. Endamálið er tað sama: at kveikja liv aftur í eldri og fornan matsið.

Ideologiskt er onginn ivi um hvaðar rákið fer. Hugtakið tann "politiski forbrúkarin" ella "tann bevísti forbrúkarin" vindur alt meira uppá seg. Hesin forbrúkarin setir stórra krav til matin enn at hann bert skal verða etandi. Tann politiski forbrúkarin krevur eisini at maturin stavar frá burðardygga veidu, økologiskari og umhvørvisvinaliga framleiðslu og so framvegis. Rákið er í roynd og veru eitt mótrák til MacDonald-burgaran, pastagenerationina og at nationalrætturin í øllum heimssins londum eitur pizza.

Sambært blóðunum og SVF so tóku fleiri føroyingar til orðanna um okkara matsið. Vit eru komn hartil, at føroyski forni matsiðurin er um at hvørva og samstundis helt onkur, at vit áttu at gera nógva meira burtur úr frálíka føroyska matinum og ikki minst í sambandi við ferðafólkalivinu.

Frálíkt Prix Føroyar

Víkuna frammanundan var finalan í Prix Føroyar, sum eftirhondini er vordid tað størsta tónleika-showið vit í heila tíð hava her heima. Eitt frálíkt tiltak, sum við sínum kappingaranda og geografisku breidd er við at stimbra breiddina og eisini elittuna í føroyskum rock-tónleiki. Aftaná fyra lokalar kappingar var finalan í Norðurlandahúsinum har nógva ungdomur var til staðar meðan vit onnur eitt sindur eldri - sum eisini dáma rocktónleik - sátu heima og hugdu at SVF og lurtadu eftir UF. Veit ikki hvussu nógva dómara vóru, men millum terirra vóru bæði danir og íslendingar.

Fjølmiðlarnir dekkadu eisini Prix Føroyar. Serliga sjálva finaluna í Norðurlandshúsinum og fremmandu dómarnir komu eisini alment framat við fyrilesturum og viðtølum í blóðunum.

Eg beit serliga merki í tað danin Jens Ole Friis (ella okkurt soverði) segði við dag og viku. Hann nevndi, at føroyskir tónleikarar enn ikki vóru búnir til at taka lopið út í altjóða tónleika-idnaðin. Hann hevði onga viðmerking til tað tekniska stóði, men heldur at okkara tónleikarar áttu at menna seg og gera meira við at útvikla orginalitetin og at gera betri tekstir. Hann nevndi eisini at altjóða rák-

ið er við at venda burtar frá tað hann kallar "Main stream music" Hetta er idnaðartónleikur, sum vit siggja nógva av í MTV. Tónleikabólkarnir verða saman settir ella designaðir til tann tørv marknaðarfólkinu halda sølu verða í.

Hinvegin leita plátuútgævarar og "talentspejdarar" í øllum heiminum annars í krókunum eftir tí orginala, tí sum er øðrvísi og brýtur frá "main stream" tónleikinum. Jens Ole Friis var púra sannfurdur um, at føroyingar áttu at leita afur til røturnar at finna fram tað serføroyska. Her skuldi verið nógva tilfar at lært av og samstundis ment til tann orginalitet, sum altjóða rákið eisini vil hava til keyps.

Hvat hava so matur og tónleikur felags?

Tað er kanska ikki í okkara dagligdegi, at tónleikur og matur hava nakað felags. Men lyfta vit okkum eitt sindur upp um hann, er greitt, at tær ábendingar, sum gera seg alt meira galdandi saman við teimum tilráðingum vit hava hoyrt seinastu tíðina siga, at gongda leiðin bæði fyri tónleikin og matin er aftur til røturnar, aftur til okkara siðarv. Tað er í okkara siðarv - millum annað í føroyska dansinum - at tónleikurin kann finna sín orginalitet og har hann eisini kann mergja yrkingarforleikan. (Ótrúligt at tað skuldi verða ein dani, sum gjørdi Fuglakvæði kent millum føroyskan ungdom!!).

Og tað er somuleiðis í okkara siðvenju at matgerðin finnur lyklar til vegin fram, soleiðis at føroyskur matur aftur verður nátturligur táttur í okkara dagligdegi í staðin fyri pizza. Og ikki minst sum ein týðandi táttur í okkara ferðmannavinnu, har ferðamaðurin/kvinnan kann royna føroyskan mat. (Ein svenski segði fyr kortum, at Føroyar vóru eitt biligt ferðamanna land - her var onki at brúka peningarnar til!!! Viðkomandi, sum eisini var matáhugað segði, at henni nýttist ikki at koma til Føroya at eta grillmat!)

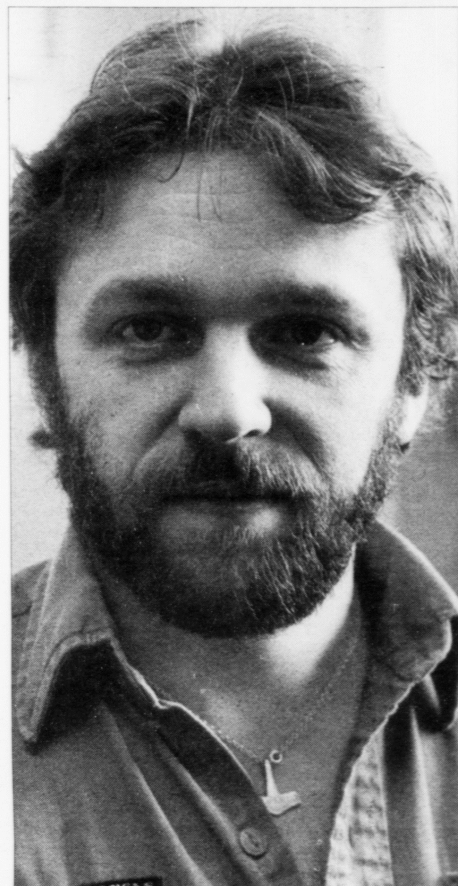
Mín niðurstaða er hon, at bæði maturin og tónleikurin hava brúk fyri fleiri kanningarferðum inn í okkara egna fjoltáttaða identitet.

Leikluturin hjá tí

almenna

Í kjalarvørrinum av Prix Føroyar hevur verið eitt sindur av kjaka um studning til tónleikin. Onkur hevur skotið upp, at stuðul eigur at verða latin til ein ella tveir bólkar til at royna seg á altjóða pallinum. Roynt verður at fáa politikarnar at siggja tónleikin sum vinnugrein. Tá fakfólk úttan í frá ikki meta tónleikin sum búnan til at gera seg galdandi á altjóða pallinum haldi, at uppskotið er heldur ov tíðliga á veg. Hinvegin bendir alt á, at tað almenna eigur at stuðla "grasrótunum" heldur enn "elituni". Stuðul kundi til domis verið givin til at ungir rocktónleikarar kundu luttaka í workshops í føroyskum dansi og kvæðum og á henda hátt útvikla tann orginalitet í tónleiki og yrkingum, sum jú verður eftirlýstur av øllum. Tiltøk sum Prix Føroyar eiga somuleiðis at fáa stuðul, tí tey eggja tónleikarunum at gerast enn betri. At framleiða viðkomandi vitan til tónleikarabranchna eigur somuleiðis at stuðlast. Eg eri sannfurdur um, at ein stuðulspoli-tikkur sum hesin er strategiskt rættari og er stuðul til tey nógva heldur enn til tey ivasomu fáu. Og kanska spyrst onkur spennandi spýri burtúr.

Stuðul til at menna føroyska matgerð og kanna alla siðvenjuna aftan fyri hana hevur onginn tikið upp á tunguna. Tað er ikki traditión fyri at politikarar fáa sveittan út av at kjaka menning av føroyskum matsiði. Men eg hómi at ein líknandi tørvur sum á tón-

Ásmundur Guðjónsson

leikaðinum er við at melda seg. Tað er tørvur á at fara aftur í søguna og fáa kortlagt hagreiðing av føroyskum mati (tey, sum kenna til hagreiðing av kópi, eru eftirhondini rættiliga gomul!). Brúk er fyr gransking í siðsøguligum tættum og framleiðslutekniskum tættum. Og tað er sanniliga tørvur á at læra føroysku pastagenerationina mergjaðan matsið.

So hví ikki stuðla fiskivinnuskúlanum at gera tað siðsøguliga arbeiði tey eru byrjaði uppá, og hví ikki lata húsarhaldsskúlan gera workshops um føroyskan mat fyri matstovurnar,

stuðla gransking í okkara fornemmasta produktions-apparati - hjallinum - og mangt mangt annað.

Tað, sum vit í grundini skulu í holt við bæði á tónleika- og matokinum, er betur at læra okkara rotur at kenna, menna tær og gjøgnum nútíðina fóra røturnar í nýggjum hami inn í framtíðina!

Tórshavn, 24. apríl 1999
Ásmundur Guðjónsson
sornhus@post.olivant.fo

REPROZ
GRAFISKAR LOYSNIR

Tel +298 31 95 40
Fax +298 31 75 41
Alt innan prentlutir

Mail: jakzac@post.olivant.fo